

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ХДУ



Шляхи протидії, запобігання та подолання наслідків насильства

Методичний посібник
для тренерів з проведення тренінгів, викладачів,
соціальних педагогів, соціальних працівників
та практичних психологів



Херсон
2019

УДК 343.8:343.61(075)
Ш70

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
соціально-психологічного факультету
Херсонського державного університету
(протокол № 2 від 22.10.2018 р.)

Авторський колектив:

- Єфімова А. В.* – керівник соціально-психологічної служби ХДУ;
Ревенко С. П. – провідний фахівець соціально-психологічної служби ХДУ;
Дикуха В. С. – фахівець соціально-психологічної служби ХДУ;
Доманчук Д. С. – фахівець із соціальної роботи соціально-психологічної служби ХДУ

Рецензенти:

- Шапошникова І. В.* – доктор соціологічних наук, професор, декан соціально-психологічного факультету Херсонського державного університету;
Шебанова В. І. – доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології Херсонського державного університету

Шляхи протидії, запобігання та подолання наслідків насильства :
Ш70 метод. посібник / А. В. Єфімова, С. П. Ревенко, В. С. Дикуха, Д. С. Доманчук – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 176 с.

ISBN 978-966-916-748-4

У посібнику висвітлена тема насильства, чинники виникнення насильства у різних соціальних групах, протидія та запобігання булінгу, подолання наслідків насильства. Описані технології проведення соціально-психологічних тренінгів їх структура. Представлена програма соціально-психологічних тренінгів, спрямована на попередження та подолання наслідків насильства.

343.8:343.61(075)

ISBN 978-966-916-748-4

© Єфімова А. В., Ревенко С. П.,
Дикуха В. С., Доманчук Д. С., 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	5
--------------------	----------

Розділ 1 НАСИЛЬСТВО

ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

1.1. Соціально-психологічна парадигма: поняття насильство	6
1.2. Класифікація видів насильства	12
1.3. Чинники виникнення насильства в різних соціальних групах	17
Список використаних джерел	33

Розділ 2 ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГІВ

2.1. Структура соціально-психологічного тренінгу	38
2.2. Шляхи ефективної взаємодії у діаді «тренер – учасник»	56
Список використаних джерел	65

Розділ 3 ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГІВ СПРЯМОВАНИХ НА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ НАСИЛЬСТВА

3.1. Тематичний блок тренінгових занять «Булінг у молодшому шкільному віці»	68
3.1.1. Тренінг: «Попередження насильства у молодших школярів»	70
3.1.2. Тренінг: «Виявлення насильства у молодших школярів»	78
3.1.3. Тренінг: «Групова робота з попередження конфліктних ситуацій у молодших школярів»	83

3.1.4. Тренінг: «Групова робота з емоційним насильством у молодших школярів»	90
3.1.5. Тренінг: «Самопідтримка школяра молодшого віку»	95
3.2. Тематичний блок тренінгових занять «Булінг в учнівському середовищі»	100
3.2.1. Тренінг: «Подолання наслідків насильства в учнівському середовищі»	101
3.2.2. Тренінг: «Профілактика булінгу в учнівському середовищі»	105
3.2.3. Тренінг: «Попередження насильства в учнівському середовищі»	115
3.2.4. Тренінг: «Запобігання насильству серед підлітків»	122
3.2.5. Тренінг: «Згуртованість та довіра»	127
3.3. Тематичний блок тренінгових занять «Булінг в студентському середовищі»	133
3.3.1. Тренінг: «Ознайомлення студентів із поняттям “насильство”»	134
3.3.2. Тренінг: «Попереджаймо насильство – живемо в злагоді».....	139
3.3.3. Тренінг: «Асертивна поведінка та її вплив на наше життя».....	146
3.3.4. Тренінг: «Стоп агресії та насильству в сучасному світі»	160
ВИСНОВКИ.....	168
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	169

ВСТУП

Дитина – це любов, що стала зримою (Новаліс). Найгірше, що може спіткати дитину – це насильство з боку дорослих, від яких вони очікують любові, захисту та безпеки. Тому насильство над дитиною в сучасному світі є найпоширенішою проблемою, яка потребує постійної уваги від суспільства.

Насильство над дітьми породжує відчуття невпевненості, безнадійності або безсилля, придушення волі; відсутності самоповаги та допомоги; напади страхів, депресію; фобії, смуток; роздуми про самогубство; самозвинувачення; втрату довіри; наркотичну/алкогольну залежність; прагнення помсти. Діти є найбільш незахищеною та вразливою частиною суспільства, котра повністю залежить від дорослих, від їхньої моральної та фізичної допомоги та підтримки. Вони так само, як і дорослі, а інколи й навіть частіше, стають жертвами фізичного, сексуального та психологічного насильства. Діти найбільше потребують уваги із збоку дорослих, турботи, задоволення їхніх життєвих потреб, отже питання «ролі дитини в суспільстві» постає дуже гостро та потребує уваги соціальних працівників і влади. Жорстоке поводження з дітьми та зневага до їхніх інтересів можуть мати різні види та форми, але їх наслідками завжди є серйозна шкода для здоров'я, розвитку та соціалізації дитини, нерідко й загроза життю. Тому тема насильства є дуже актуальною і потребує уваги. А відтак виникла необхідність розробки програми соціально-психологічних тренінгів, спрямованих на попередження та подолання наслідків насильства для спеціалістів різних ланок: тренерів з проведення тренінгів, психологів, соціальних педагогів, соціальних працівників, викладачів, вчителів.